

L'EDAT EXPERIMENTAL

Erri De Luca
Ines de la Fressange

Traducció d'Albert Pejó

En el curtmetratge *L'edat experimental*, entre les diferents activitats que faig hi ha una escalada en solitari a un esperó de gairebé dos-cents metres.

La progressió, filmada pel dron, acaba al cim.

Les escalades en solitari eren un exercici habitual de l'amic Diego Zanesco. Després de la seva mort i al final de la redacció del llibre sobre la nostra amistat, com a últim capítol, en vaig voler afrontar una, després d'una investigació suficient de les dificultats superables.

Vaig sortir un matí d'hivern. Vaig deixar el cotxe a la vora de la carretera i em vaig encaminar amunt, cap al peu de la paret. Em vaig calçar els peus de gat i vaig recolzar els dits a les primeres preses. La sensació va ser de recolzar els dits, no de fer força sobre les preses. Em feia la sensació que m'aguantava sense haver de fer cap esforç.

Fa molts i molts anys, vaig fer alguna escalada d'aquesta mena. Em semblaven necessàries per completar les

meves capacitats. Les recordo, van ser poques, em van demanar la implicació del cos i els nervis.

Un efecte molt diferent em va causar tornar a la roca sense arnès, ni corda, ni mosquetons a l'edat de setanta-tres anys. Cap tensió, sinó una atenció meticulosa al pes del cos que es desplaça d'un peu a l'altre, controlant la resistència de cada punt de suport.

Volia fer-li un homenatge al Diego escalant a la seva manera. Me'l vaig fer a mi mateix. Em vaig regalar una felicitat física i una entesa total entre el cos i els pensaments.

Aquell experiment em va suggerir el títol del curtmetratge i la idea de repetir-lo per gravar-lo. La filmació em va comportar dues escalades.

Després d'allò, vaig seguir repetint-les, per un impuls i un entusiasme físic. No hi té res a veure la producció d'adrenalina, que en el meu cas no hi és, no hi té res a veure l'addicció.

Només intento explicar com va ser que un home de setanta-tres anys es va posar a escalar de la manera més antiga i salvatge que hi ha.

Sembla arriscat, però no ho és. Amb els quatre punts de recolzament a la roca tinc més estabilitat que quan camino a peu pla, confiant l'equilibri només als peus. No soc tan maldestre.

Ni corda, ni arnès, ni mosquetons, ni aigua, només porto el pes del cos, i no el sento mentre em desplaço d'una presa a l'altra.

És una escalada diferent de l'escalada amb protecció, en què una possible caiguda és un salt cap avall retingut per la corda.

L'edat avançada no és més sàvia, no és més assossegada. Està meravellada de seguir endavant malgrat tot: com si. La llista dels com si seria molt llarga. Només n'escric un: com si cada dia fos l'últim i valgués la pena esgotar les reserves d'entusiasme.

Com deu ser l'últim dia?

És aquell que no té cap dret natural al dia posterior. És aquell que comença amb l'agraïment d'haver arribat a aquell matí.

Diu la dita que la vida humana és tan llarga com la de tres cavalls.

Des de fa uns anys, vaig al llom del tercer.

També la marxa correspon al ritme de l'edat, i va ser al galop de jove, al trot d'adult i ara avança al pas.

És una edat experimental. Tinc l'estranya sensació que ningú ha estat vell abans que jo. La vellesa dels que m'han precedit no em serveix de model i no em prepara per a res.

Per al cos de cadascú, quan passa és la primera vegada.

Durant la pandèmia, vaig tenir l'avantatge de viure en una casa aïllada enmig dels camps.

En aquella època de confinament, vaig començar a passejar amunt i avall, una hora al matí i una hora a la tarda. M'estructurava el dia. I vaig descobrir que físicament em trobava millor.

El camí em semblava només l'aproximació al peu d'una paret que volia escalar. L'epidèmia em va fer descobrir l'exercici de la passejada llarga.

I sé que moltes persones grans van començar a practicar activitats motrius. També per a ells l'epidèmia va ser una lliçó d'educació física.

A què s'assembla, aquesta edat? A la pujada d'un bosc de muntanya. En l'espessor de les coníferes hi entra poca llum, veig només el que tinc ben bé al

voltant, però cap a dalt es van espaiant, s'obren clarianes, hi ha més llum. En aquesta edat de capdamunt del bosc hi veig molt lluny, perspectives de futur, no del meu, del futur sense mi.

El veig alliberat d'aquells que l'han volgut posposar conservant models i estils de dilapidació.

El poeta Goethe, moribund, pronuncia les seves últimes paraules: «Mehr Licht», més llum.

No és cap demanda, és la sorpresa de veure-la resplendir.

Avui veig una joventut que sap que el seu futur va unit al de la terra sencera. Que mira molt enllà i albira el futur.

També jo, també els nous vells hi veiem més enllà, des del capdamunt del propi bosc.

Ens tornem visionaris quan el futur és límpid i en quedem exclosos.

En un segle, s'ha duplicat l'edat mitjana.

Cap generació abans de la meua havia estat vella en un format tan nombrós. La vellesa s'ha convertit en majoria. Per això és un experiment. És més activa que les precedents. Ajuda amb les pensions i en la criança dels petits. S'ocupa en la suplència civil, amb el voluntariat. Descobreix que l'oferta gratuïta del seu

temps, de la seva experiència, infon un significat més profund al temps que li queda.

Quan era un treballador jove, veia els ancians per fi jubilats que es morien de seguida, sense assaborir el merescut descans. Em semblava una injustícia de la vida.

Més tard vaig aprendre que el pas sobtat d'un ritme intens de desgast físic a la inèrcia resultava mortal. Després de quaranta anys de dificultats constants, la frenada en sec intoxicava el cos.

Perquè és una màquina de treballar, dissenyada per durar mentre executa la feina, i que es descarta sense pietat quan resulta inservible. Per això he de seguir empenyent la seva força motriu, per mantenir-la amb vida. El mateix cansament del cos és garantia d'eficiència.

Quan em desperto, passo llista de les parts del cos, començant pels peus, que són els primers a baixar del llit. Els peus s'han conservat antics, no han evolucionat i han mantingut el contacte amb el terra i amb els orígens. Necessito la seva primera impressió del nou dia que comença.

El cos on visc no em pertany.

Habito un animal prehistòric posat a prova i seleccionat per deu mil generacions. Ha estat validat per

totes les catàstrofes, s'ha adaptat a tots els climes, des dels deserts fins al gel.

Per exemple, la fam. El cos humà resisteix a la pèrdua de pes més que qualsevol altre mamífer. És una màquina antiga i misteriosa. M'endinso en la seva vellesa com un explorador.

El meu pare va ser esportista, de jove. Va jugar a futbol al Nàpols (a la foto és el tercer per l'esquerra, dret) i a bàsquet a la lliga italiana. Deia que l'esport li havia anat molt bé, però que era una activitat juvenil. Per a un adult no era digne posar-se pantalons curts i jugar amb una pilota.

Avui en dia abunden els vídeos d'ancians que es llancen a entrenaments, acrobàcies, carreres, nedades... Jo vaig arribar a la màxima dificultat superada en escalada als cinquanta-tres anys.

Vaig començar a escalar als trenta.

Durant les vacances d'estiu, anava a llocs de muntanya perquè eren més barats i perquè em feien pujar amunt. No hi entenia gens en cordes o mosquetons, pujava fins que podia i després tornava a baixar.

Després vaig aprendre les maniobres bàsiques d'un ascens en cordada. M'agrada posar els dits a les preses tocades per les generacions anteriors. Trobar-me jo també en parets famoses.

L'escalada em va empènyer a entrenar-me i a pesar poc. Vaig provar dietes fins a arribar a no seguir-ne cap. El cos respon adaptant-se, indicant preferències o rebutjos.

Envellir és aprendre d'un arbre mestre, del qual em sento una branca.

De l'època que feia d'obrer, em van quedar els horaris. Despertar automàtic entre les quatre i les cinc, primer son cap a les nou del vespre. Aquests

horaris comporten poca vida social. No són normes, són hàbits adquirits i mantinguts.

El meu és tan sols un exemple de vellesa experimental. Cada una és diferent i no es pot reduir a una norma. Aprenc que hi ha un marge de millora i d'entusiasme físic durant el temps del tercer cavall. El cavalco a l'estil salvatge, sense sella ni brides. És una vellesa que fa pujada, no baixada entre renúncies.

Com en la llunyana infància, els ulls fan molta falta. Trencaclosques, endevinalles, crucigrames. El crani necessita distreure's abans de posar-se a escriure alguna història.

El vaig aprendre de la meva àvia Emma. En deia el solitari de Napoleó, es veu que el feia abans d'una batalla. Jo el faig cada dia, moltes vegades, fins que em surt. La meva mare, que vivia amb mi, estava asseguda llegint, a prop meu, i m'observava. Noto la seva presència mentre penso en les cartes que he de moure per resoldre'l. És una edat de presències, no d'absències.

Vaig escriure la història d'un ancià que juga sol al mikado. Em va venir al cap un estiu, de vacances a

l'adolescència, que ens reuníem al voltant d'una taula per passar l'estona. Jo era el més maldestre amb els dits. Després han millorat en precisió gràcies a les preses.

En canvi, a la història, l'ancià és molt hàbil i s'exercita per conservar aquesta capacitat. En aquesta edat, escric variacions millorades de mi mateix.

En el curs accidentat del temps, les amistats es desprenen, igual que les fulles. En queden un grapat. La saba que les nodreix és la lleialtat, que és una branca que dona fruit.

Actualment, la paraula amiatat està molt estesa. A les xarxes socials indica poca cosa més que un contacte. Els que fan servir aquests intercanvis, es veuen premiats amb desenes i centenars d'amiatats.

Jo en faig un ús més restringit, que implica una relació prolongada en el temps.

No n'hi ha prou d'haver combatut a la mateixa barricada, de compartir gustos, cerimònies, viatges. Amiatat és una selecció recíproca sotmesa a una comprovació contínua. I el seu primer article és la lleialtat.

He desfet i deixat anar amiatats per divergències importants, per caigudes en picat d'estimació. Però és pitjor quan, en comptes de l'amiatat, és l'amic qui mor.

Un mes de maig de fa anys, de cop se li va aturar el cor al Giuliano, el Giuliano Fachiri, que vaig conèixer

quan tots dos érem conductors dels combois d'ajuda durant la guerra de Bòsnia. A base d'anades i vingudes, es va formar i posar a prova la misteriosa entesa de l'amistat.

Més endavant, després dels anys de guerra, ens trobàvem en les meves gires de promoció, m'estava a casa seva als Apenins bolonyesos i després seguíem junts. Quan em tocava a mi pagar el compte al restaurant, el Giuliano no mirava la carta, esperava que escollís jo i demanava el mateix. En aquells casos, jo triava el seu plat preferit, sempre *tagliatelle*, que davant seu no es podien anomenar *fettucine*. D'aquestes atencions mínimes està feta una amistat.

M'explicava que la seva mare preparava la pasta de les tallarines per a ells, cinc fills homes. Buidaven els plats tan de pressa, que la dona, al veure'ls tan nets es preguntava si els hi havia omplert. Li agradava repetir històries, tant com a mi escoltar-les.

Quan hi penso, se'm forma una ombra a la palma de la mà que va conèixer l'encaixada de les nostres dues, i, sense ser-ne conscient, tanco el puny.

Però diu un proverbi espanyol que a ell li agradava molt: que et prenguin el que has ballat! De la mateixa manera, cap mort pot revocar una amistat.